

Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi

Zeitschrift für Forschungen zur deutschen Sprache und Kultur
The Journal of German Language and Culture Studies

Cilt 7 Sayı 1 Haziran 2025/ Volume 7 Issue 1 June 2025

Geliş Tarihi: 08.12.2024- Kabul Tarihi: 26.05.2025 /Submitted: 08.12.2024- Accepted: 26.05.2025

Doi: 10.55143/alkad.1598352

Kuzey Ren-Vestfalya Eyaletinde Proje İlkokullarında Çokdilli Eğitim Modeli

The Multilingualism Project in Primary Schools in Rhine-Westphalia

Döndü ÖZTÜRK*

Altan ALPEREN**

Öz

Toplumun giderek heterojenleşmesi ve çokdilliliğin artması, çokdillilik programıyla bu çeşitliliğin desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çalışma, Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde başlatılan "Anadili Eğitimi Yoluyla İlkokul Eğitimini Güçlendirme – Çokdillilik, Çocukların Eğitim Başarısını Destekler" programını incelemektedir. Bu programın amacı, çokdilli öğrencilerin dilsel ve kültürel potansiyelini sistematik bir şekilde okul ortamına entegre etmektir. Bu bağlamda, 2021 yılında yapılan bir yönetmelik değişikliğiyle mümkün hale gelen ilköğretim öğretmenleri ile anadil dersleri öğretmenleri arasındaki koordineli çalışmaya özel bir vurgu yapılmaktadır. Çalışmanın amacı, çokdillilik ile eğitim başarısının etkileşimini incelemek ve derslerde sürdürülebilir uygulama için pratik yaklaşımlar geliştirmektir. Çalışmada yeni programın Alman sınıf öğretmenleri ve anadil öğretmenlerinin beraber görev aldıkları bu programa dair gözlemleri dahil edilmiştir. Çalışma programa katılan seçilmiş ilköğretim okullarında yapılan nitel bir araştırmaya dayanmaktadır. Öğretmenler, ebeveynler ve okul yönetimi ile yapılan görüşmeler yoluyla çokdilli yaklaşımların derslere entegrasyonuna dair algılar ve deneyimler toplanmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, programın çocukların sosyal ve dilsel gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, kültürlerarası yetkinlikleri güçlendirdiğini ve dilsel çeşitliliğe dair farkındalık oluşturduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, analiz, çokdilliliğin eğitiminde bir kaynak olarak yalnızca bireysel öğrenme süreçlerini güçlendirmede değil, aynı zamanda toplumsal uyuma değerli bir katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Çalışma, programın daha da geliştirilmesine yönelik önerilerle sonlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Çokdillilik, Eğitim Politikası, Kültürel Farkındalık

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Alman Dili Eğitimi, e-posta: ozturk.dondu2023@gmail.com, ORCID: 0009-0008-6985-1627

**Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi, e-posta: alperen@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4109-1458

Abstract

Supporting multilingualism in primary schools represents an important step toward fostering children's identity development and educational success in an increasingly heterogeneous society. This study examines the program "Strengthening Primary Education through Native Language Instruction – Multilingualism Supports Children's Educational Success", launched in North Rhine-Westphalia, Germany. The program aims to systematically integrate the linguistic and cultural potential of multilingual students into the school environment. In this context, special emphasis is placed on the coordinated collaboration between primary school teachers and native language instructors, made possible by a regulatory change in 2021. Observations from German classroom teachers and native language instructors involved in the program are included in the research. The study is based on qualitative research conducted in selected primary schools participating in the program. Perceptions and experiences of integrating multilingual approaches into lessons were gathered and analysed through interviews with teachers, parents, and school administrators. The findings indicate that the program has had a positive impact on children's social and linguistic development, strengthened intercultural competencies, and raised awareness of linguistic diversity. At the same time, challenges such as the need for continuous teacher training and fostering collaboration between different educational stakeholders were identified in the implementation process. In conclusion, the analysis shows that multilingualism, as an educational resource, not only enhances individual learning processes but also makes a valuable contribution to social cohesion. The study concludes with recommendations for further development of the program and advocates for more comprehensive utilization of the potentials of cultural and linguistic diversity within Germany's education system.

Keywords: Multilingualism, Educational Policy, Cultural Awareness

Giriş

Değişen ve globalleşen dünyada, insanların göç hareketlerinin giderek arttığı bir ortamda, çokdillilik/çokkültürlülük konuları büyük bir önem kazanmaktadır. 1970'li yıllarda Almanya'nın entegrasyon politikaları; göç ve uyum gibi konuların büyük oranda ihmal edilmesine yol açmıştır. *Misafir işçi* olarak Almanya'ya gelen işçiler aile birleşimi yoluyla Almanya'da kalıcı bir hayat kurmuş bu da göçmen nüfusun sürekli artmasına neden olmuştur. Almanya'daki göçmenlerin sayısına bakıldığında, Türk kökenli göçmenlerin etnik bir azınlık haline gelme sürecinde olduğu görülmektedir (bkz. Köse ve Gelekçi, 2009).

Federal İstatistik Bürosu verilerine göre Almanya'ya yaklaşık 200 farklı ülkeden insanların göç ettiği görülmektedir. Bu da onlarca farklı dilin konuşulduğu anlamına gelmektedir. Göçmen çocuklar için zorunlu eğitimin başlamasıyla birlikte, ana dilde eğitim politikaları sürekli bir değişim göstermiştir (Nohl, 2014, s. 22). Göçmenlerin daha iyi uyum sağlayabilmesi için ana dil dersleri seçmeli ders olarak sunulmaya başlanmıştır. Günümüzde Almanya'da ana dil eğitiminin durumu eyaletlere göre değişiklik göstermektedir. Ana dili eğitimi bazı eyaletlerde devlet tarafından verilirken, bazı eyaletlerde ise bu eğitim konsolosluklar tarafından organize edilmektedir. Ayrıca, hem devletin hem de konsoloslüğün ana dili eğitimi sunduğu eyaletler de mevcuttur. Entegrasyon kavramı, göç eden bireylerin anadilleri ile doğrudan bağlantılıdır. Bu bağlamda, Almanya'nın eğitim politikası bugüne kadar ana dil eğitimi okullarda ayrı bir şekilde sunmayı hedeflemiştir. Günümüzde, pilot proje ve programlar aracılığıyla anadil eğitiminden faydalanılarak çokdillilik kavramı hayata geçirilmeye başlanmıştır. 2021/22 eğitim-öğretim yılından itibaren, "Ana Dil Eğitimi Yoluyla İlkokul Eğitimi Güçlendirme – Çokdillilik, Çocukların Eğitim Başarısını Destekler" adlı bir pilot program yürütülmektedir. Bu program, göçmen olsun ya da olmasın tüm öğrencilere kapsayıcı çokdillilik eğitimi ile yenilikçi temeller sunmayı hedeflemektedir. Program aynı zamanda, çokdilliliğin yalnızca önemli bir avantaj olarak görülmesiyle kalmayıp, bireylerin hem ana dilleri hem de farklı diller aracılığıyla çeşitli kültürel değerler tanıyabileceğini vurgulamaktadır. Günümüz anlayışı, ilkokul çağındaki çocukların diğer dillere, kültürlere ve etnik gruplara yönelik farkındalıklarının artırılabilmesi ve bu sayede ileride kültürel çeşitliliği kabul etmelerini sağlayarak toplumsal çatışmaların önüne geçilebileceği yönündedir. Programın henüz yeni başlamış olması, bu konunun bazı yönlerinin deneysel olarak daha

ayrıntılı bir şekilde araştırılarak konseptin ilkökul ve anadil öğretmenlerinin ve ebeynlerin gözlem ve görüşlerine dayanarak yaklaşımın eleştirel bir bakışla değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada merkezi araştırma yöntemi olarak problem odaklı görüşme yöntemi ön plandadır. Çokdillilik programını ve uygulanışını incelemek için, teorik ve bilimsel ön anlayışı birleştiren bir görüşme türü seçilmiştir. Bu sayede açıklık ve esneklik arasında bir denge sağlanmıştır. Bu araştırma betimleyici bir çalışmadır. Verilerin toplanması ve analizinde nitel yöntemler kullanılarak, Çokdillilik Programı'nın, program koordinatörünün, okul yönetiminin, sınıf öğretmenlerinin, anadili öğretmenlerinin (HSU) ve ebeveynlerin perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu yöntem, teorik ve bilimsel ön anlayışın araştırmaya dâhil edilmesine olanak tanır (bkz. Witzel ve Reiter, 2012, s. 18-19).

Bu çalışmanın amacı, geçerlilik, güvenilirlik ve etik doğruluk ilkelerine uygun bir araştırma yürütmektir. Hem çalışmanın hazırlanması hem de uygulanması, sonuçların güvenilirliğini sağlamak adına özenle planlanmıştır. Kıran (2019, Merriam, 2015'ten alıntı) araştırma sürecinin her aşamasında – kavramsal çerçeveden veri toplama ve analizine kadar – geçerlilik ve güvenilirlik sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Nitel araştırmanın güvenilirliği, sonuçların geçerliliği ile yakından ilişkilidir. Bu güvenilirlik, araştırma sonuçlarının gerçeklik ile ilişkilendirilebilmesiyle ortaya çıkar. Böylece, nitel çalışmaların temel bir unsuru olan iç geçerlilik sağlanır (bkz. Merriam, 2015).

Araştırmanın hedef grubu, proje okulu olarak seçilen okulları kapsamaktadır. Üç yıllık bir uygulama sürecinin ardından bu Çokdillilik Projesi, Çokdillilik Programı'na dönüştürülmüştür. Örneklem için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve maksimum çeşitlilik ilkesi gözetilmiştir. Bu yaklaşım, araştırma konusuyla ilişkili bireylerin perspektiflerini ve deneyimlerini geniş bir çeşitlilikte dâhil etmeyi sağlar (bkz. Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 108).

Örneklem seçim kriterleri, maksimum çeşitlilik ilkesinin uygulanması temel alındığından Çokdillilik Programı'nın tamamen ve resmi olarak eğitim programına dahil edildiği okullar, Çokdillilik Programı'nın başlangıç aşamalarından itibaren uygulandığı okullar ele alınmıştır. Ayrıca, programa doğrudan dâhil olan veya katkıda bulunan 10 katılımcı seçilmiştir. Görüşme aşamalarının değerlendirilmesi, araştırma sorularına odaklanarak derinlemesine yanıtlar elde etmeye yönelik verimli bir süreç olarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, mevcut çalışmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmak için uzman görüşlerinin alınmasıyla desteklenmiştir. Araştırma, bu programa katılan dört farklı ilkökulda gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın amacı epistemik inançları analiz etmek olduğundan, araştırma alanındaki olabildiğince geniş bir varyasyon yelpazesi sunan durumlar seçilmiştir (bkz. Flick, 2011; Lamnek, 2010). Ayrıca, nitel çalışmalarda dış geçerliliğin, sonuçların başka bağlamlara veya popülasyonlara aktarılabilir olup olmadığına bağlı olduğu belirtilmelidir. Genelleme yapılabilirlik, özellikle katılımcıların sistematik ve kontrollü bir şekilde seçilmesiyle sağlanır (bkz. Merriam, 2015). Elde edilen verileri sistematik ve metodolojik bir şekilde analiz edilebilecek şekilde işlemektir. Problem odaklı görüşmelerin analizinde farklı metin yorumlama yaklaşımları mevcuttur (bkz. Witzel ve Reiter, 2012). Bu yaklaşımlar iki ana kategoriye ayrılabilir: sıralı yöntemler ve kodlama ve kategorileştirme yöntemleri (bkz. Flick, 2011; Lamnek, 2010). Bu yöntemlerden, en yaygın kullanılanı kodlama ve kategorileştirme yöntemidir. Bu yöntem, yalnızca metin analizinin ötesine geçmeyi ve metnin içinde yer aldığı iletişim modelinin diğer unsurlarını incelemeyi hedefler (bkz. Mayring ve Brunner, 2013). Bunun için metin materyali özetleme ve kategorileştirme teknikleriyle azaltılır, böylece esas içerikler çıkarılır ve yapılandırılır (bkz. Flick, 2011). Görüşmelerin analizi için, içerik yapılandırıcı nitel içerik analizi tekniği seçilmiştir. Bu yöntem, ilgili metin pasajlarının kodlanıp tematik olarak düzenlendiği

sistematiik bir yaklaşımla dikkat çeker ve bu sayede veri materyalinin içeriksel odaklarını ve yapılarını görünür kılar (bkz. Kuckartz, 2014, Mayring, 2015).

Almanya'nın Göç Politikası ve Çokkültürlülük

Almanya'nın göç ülkesi olduğuna dair anlayışın artmasıyla birlikte, ülkede göçmenlerin entegrasyon konusu önem kazanmıştır. Göç, birçok farklı ülkeden gelen insanları içerir ve bu da beraberinde birçok farklı dil ve kültürü getirir. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin tercih edilen bir göç ülkesi olması, modern ve geleceğe dönük bir göç politikası ihtiyacını doğurmuştur. Göçmenlerin topluma hızlı bir şekilde entegrasyonu, bir toplumun bütünlüğünün güçlenmesi için büyük bir önem taşır. Sürdürülebilir ve başarılı bir entegrasyonun sağlanabilmesi için, entegrasyonun farklı aşamalarının dikkate alınması gerekir. (Statistisches Bundesamt (Destatis), 2024).

Entegrasyon, yapısal, sosyal, kültürel ve kimlik temelli entegrasyon gibi çeşitli aşamalardan oluşur (bkz. Mecheril, 2004). Yapısal entegrasyon, göçmenlerin toplumun birer üyesi olarak tanınması ve onlara eşit fırsatlar verilmesiyle gerçekleşir. Kültürel entegrasyon, göçmenlerin toplumsal değerlerinin ve normlarının tanınmasını içerir. Sosyal entegrasyon, çoğunluk toplumu ile göçmenler arasında özgür ve kişisel bir etkileşimi ifade eder. Kimlik temelli entegrasyon ise önemli bir rol oynar; bu, bireylerin kendilerini çoğunluk toplumuna ait hissetme duygusunun gelişimini ifade eder. Entegrasyonun bu aşamalarının sağlanabilmesi için eğitim erişimi, dil becerilerinin kazanımı gibi belirli koşulların yerine getirilmesi gereklidir.

Entegrasyon süreci çift taraflı bir yaklaşımı gerektirir. Bu süreçte, hem çoğunluk toplumunun göçmenlere karşı yaklaşımı hem de göçmenlerin toplumun kurallarını kabul etme ve saygı gösterme istekliliği önemlidir. İki taraf da toplumsal sorumluluğu paylaşmaya hazır olmalıdır.

Bu bağlamda, 2005 yılında Göç Yasası kabul edilmiş ve bu yasa ile göçün düzenlenmesi ve yönetilmesi hedeflenmiştir. 2007 yılında ise entegrasyon, federal bir görev olarak tanımlanmış ve göçmenler için entegrasyon kursları zorunlu hale getirilmiştir. Rösche'ye göre; eğitim alanında dil, eğitim başarısı ile doğrudan ilişkili olduğu için üst düzey bir fark edilebilirlik çizgisi olarak kabul edilmektedir. Alman eğitim sisteminde dil ve dil eğitimi, eğitimde adaletin önemli bir unsurudur (bkz. Durczok ve Lichter, 2017, s. 66-67).

Dil - Kültür – Kimlik ilişkisi

Dil, insanların sahip olduğu bir yetenektir. İnsanların düşüncelerini ve duygularını işaretler, jestler ve mimiklerle ifade edebilmesi özel bir yetenektir. Dil, insanlar arasında bir iletişim aracı olarak hizmet eder ve düşünce ile davranışlarımızı şekillendirir. Diller, işaretler ve kurallar içeren karmaşık sistemlerden oluşur. Kültürün aktarılmasında dilin özel bir rolü vardır. Bir toplumda anlam kazanan semboller, dil yoluyla süreklilik sağlar. Dil, nesiller arasında kültürel bağların oluşmasında temel bir rol oynar (Zencikiran, 2016, s. 67).

Her dil, içinde doğduğu, aktarıldığı ve geliştiğı kültürün izlerini taşır. Bu durum, insanların ortak bir bilinç geliştirmesini sağlar. Bu nedenle aynı kültürü paylaşan insanların birbirini anlaması daha kolaydır. Bir çoğunluk toplumunda aktarılan ve gelişen dil ve kültür, bu çoğunluk toplumundan etkilenir. Böylece bir "yeni kültür, dil ve kimlik" oluşur. Buna bir örnek olarak, Almanya'daki Türk kökenli göçmenleri gösterebiliriz; bu kişiler anavatanlarına olan kültürel bağlarından zamanla uzaklaşır ve kendilerini oraya ait hissetmeyebilirler. Mahl Zahn'a (2020) göre "Dil her zaman kimlik ve kültürle bağlantılıdır ve farklı kültürler tarafından kimlik oluşturma aracı olarak kullanılır veya baskı altına alınır" diye açıklamaktadır.

Birinci dil, kişilik gelişiminde merkezi bir rol oynar ve kimlik oluşumunun önemli bir parçasıdır. Birinci dilin veya diğer dillerin baskılanmasının, konuşan kişilerde kimlik çatışmaların yol açabileceği düşünüldüğünde, bunun önemi açıkça ortaya çıkar. Toplumda “çift yönlü yarı dil yetisi” kavramı oldukça yaygındır. Bu durum genellikle okullarda, bir dilin tam hakimiyetini sağlamak amacıyla alınan önlemlerden kaynaklanır, örneğin, okul yaşamında diğer dillerin yasaklanması gibi. Bu tür önlemler, ana dilde yaşatlarla sosyal etkileşimi kısıtlayarak dil gelişimini engeller (bkz. Abendroth-Timmer ve Breidbach, 2000).

Günümüz çokdilli dil edinimi araştırmaları, çokdilliliğin çocukların bilişsel gelişimini ve dilsel gelişimini engellemediğini göstermektedir. Aksine, günlük hayatta çokdillilik olumlu etkiler yaratabilmektedir. (bkz. Fürstenau ve Gomolla, 2011; Meisel, 2003). İnsanın dil yetisi doğuştan gelen, genetik olarak kodlanmış bir kapasite olup, insan birden fazla dili öğrenme yeteneğine sahiptir. Bu yeti, herhangi bir didaktik müdahaleye ihtiyaç duymadan farklı dilleri birbirinden ayırt edebilmekte ve bu dilleri yapısal özelliklerine uygun şekilde kullanabilmektedir. Çok dilli bir çevrede büyüyen çocuklar, metadilsellik yetkinlikleri geliştirmektedir. (bkz. Hesse ve Göbel, 2009). Ayrıca, bu çokdilli bireyler bilişsel zorluklarla başa çıkma konusunda ileri düzeyde bir kapasiteye sahip olurlar (bkz. Bialystock, 2009).

Birden fazla dil bilen insanlar, küreselleşen dünyada büyük avantajlara sahiptir. Öte yandan, birden fazla dili bilmek, özgüven gelişimi için de hayati öneme sahiptir. Çokdillilik, açıklığı ve hoşgörüyü teşvik eder; diğer insanları daha iyi anlamaya yardımcı olurken aynı zamanda empati duygusunu güçlendirir.

Dil çeşitliliği değerli bir kaynak olarak görülmektedir (bkz. Schader, 2020). Çokdillilik, sadece farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurma yeteneği kazandırmaz; aynı zamanda yabancı bir kültürle yüzleşmeyi ve onu anlamayı sağlar. Dil çeşitliliğini değerli görmek ve bir fırsat olarak kabul etmek, çocukların günümüz toplumunun değerli birer üyesi olmalarına katkıda bulunur ve kendilerini topluma ait hissetmelerini sağlar. Dil sayesinde diğer insanların günlük yaşamları ve gelenekleri hakkında fikir edinilir.

Dil, sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda diğer kültürlerle erişim sağlayan bir kapıdır (bkz. Polat, 1999).

“Dil kültürün temelidir, aynasıdır, kültürel birliğin harcıdır. Dil, duygu ve düşüncelerimizi aktarmada kullanılan en önemli iletişim aracıdır. Bir toplumun kültürel sistemini edebiyat, sanat, müzik, gelenek, örf, adet, toplumsal tutumlar, düşünce sistemi, davranış ve algı kalıpları oluşturur. İşte dil denilen iletişim sistemi bu kültürel kodların aynasıdır.” (Koçak, 2019, s. 509-510).

Eğitimde Çokdillilik Politikaları

Almanya’daki farklı eyaletlerde çokdillilikle başa çıkma konusunda koşullar oldukça farklıdır. Alman eğitim sisteminde, her eyalet kendi eğitim politikasıyla ilgili kararları alma hakkına sahiptir. Ancak, Kültür Bakanlar Kurulu (bkz. Kültür Bakanlar Kurulu, 2024), gibi organlar karar ve öneriler sunabilmektedir. Okullarda, dilsel azınlıklara mensup öğrencilerin dil gelişimini teşvik etmek amacıyla eyaletler tarafından oluşturulan yasal çerçeveler belirlenmiştir. Almanya’da Almancanın ikinci dil olarak desteklenmesi ya da ana dil dersleri gibi teşvikler bulunmakla birlikte, çokdilliliği açıkça teşvik eden ve destekleyen bir durum yoktur. Bunun yanı sıra; Türkiye, İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan, Fas ve Tunus gibi işçi alım anlaşmaları yapılan ülkelerle yapılan düzenlemeler sonucunda, bu ülkeler ana dil derslerini kendileri yürütmektedir. Bazı eyaletler bu sorumluluğu üstlenmiş ve bugüne kadar her iki model de uygulanmaktadır. KMK kararlarında, bu ana dil dersleri ek ve isteğe bağlı bir teklif olarak tanımlanmıştır. Bu dersler haftada 3-5 saat olarak sunulmaktadır. Zamanla, bu derslerin yönetmelikleri revize edilmiş, göçmen çocukların geri dönüş perspektifinden uzaklaşmış ve göç toplumundaki öğrencilerin çokdilli yetkinliklerinin bir kaynak olarak görülmesi ve kullanılması amaçlanmıştır.

Avrupa Birliği’nin çokdillilik politikalarının çerçevesi ise, AB’deki tüm bireylerin en az üç dil öğrenmesi gerektiğidir. Ancak bu dil edinimi, Alman okullarında klasik yabancı dil teklifi olarak değerlendirilmektedir.

Bu “üç dilli” çerçeve koşulu, azınlık dillerinin genel dil konseptine yerleştirilmesine yönelik bir teoremin oluşturulmasını da sağlamaktadır (bkz. Avrupa Komisyonu, 2024). 2006’dan beri yeni konseptler test edilmekte ve çokdilliliğin didaktiği ile derslerde dil gelişimi geleceğin bir görevi olarak görülmektedir. 2004-2009 yılları arasında birçok eyalette, göçmen çocuk ve gençlerin teşvik edilmesi için FörMig model programı test edilmiştir. Eğitim politikalarındaki gelişmeler, eğitim programlarının çerçeve koşullarının da revize edilmesine yol açmıştır. Reich’in 2008’de sunduğu çerçeve koşulları, ana dil derslerine yönelik yeni bakış açılarından biridir.

Bir yabancı dilin aksine, ikinci bir dil genellikle kontrolsüz bir şekilde ve ders dışında öğrenilir. Çocukların aynı anda iki dille büyüdüğü ailelerde, anadil, birinci dil ve ikinci dil kavramları göçmen ailelere kıyasla farklı şekilde ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda, Gogolin (1987) tarafından “Ana dil: İki Dillilik” kavramı ortaya atılmıştır.

Alman eğitim sisteminde görüldüğü üzere, dil eğitimi programı tek dilli bir öğrenci kitlesine yöneliktir. Eğitim bilimlerindeki araştırmalar, çokdilli çocukların karşı karşıya kaldığı dezavantajların genellikle öğretmenler tarafından oluşturulmadığı, daha çok dilsel homojenliğe odaklanan eylem kalıpları ve yapıların bir sonucu olduğunu ortaya koymuştur. “Büyükşehir İlkokulu” çalışmasında, öğrencilerin heterojenliği stres yaratan bir istisna durumu olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu konuda takip edilebilir kararların aksine, sadece geçici önlemler alınmıştır. Fransız sosyolog Bourdieu belirtilen bu okulların “tek dilli alışkanlığı” olduğunu altını çizmiştir. Çoğunluk toplumunda tek dilli alışkanlık yaşandığından, dilsel azınlıklardan gelen çocuklar, okulda çoğunlukta olmalarına rağmen anadil uygulamalarını normdan bir sapma olarak deneyimliyorlar. Tek dilli bir eğitim sisteminin aşılması, iki ve çok dilliliğin önemine yönelik yeni bir anlayışı ve pedagojide çeşitliliğin kabulünü gerektirir (bkz. Fischer, 2013).

Kapsayıcı Eğitim

Dil eğitimi kavramı, kapsayıcı bir okulun bütünsel gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak anlaşılmaktadır (bkz. Gomolla, 2009, s. 22; Halfhide, 2009, s. 106f). Kapsayıcı bir pedagoji, dil çeşitliliğini her öğrenme grubunda temel bir önkoşul olarak kabul eder ve bu çeşitlilik nedeniyle kimseye özel bir statü tanınmamaktadır. Heterojen bir yapıya sahip olan kapsayıcı bir okul, demokratik ve sosyal olmalıdır, çünkü farklı bireylerin hepsine değer verilmeli, onların değerleri dikkate alınmalı ve böylece herkesin çeşitli eğitim olanaklarına ve toplumsal katılıma eşit erişimi sağlanmalıdır. Kapsayıcı eğitim veren bir okulda dil kavramını geniş bir perspektiften ele almak önemlidir, çünkü dil öğretimi kavramı özel bir faktör olarak öne çıkar. Dil kullanımı, bir dilsel sistem ve kültürel bir ifade biçimi olarak değerlendirilmelidir (bkz. Fürstenau 2011a, s. 42).

Bu durum, Jimm Cummins’in müdahale modeliyle daha ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Eğitimci ve dilbilimci Cummins, araştırmalarında çokdilli öğrencilerin okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine odaklanmıştır. Özellikle sosyal ilişkilerin ve öğretmen-öğrenci kimliğiyle ilişkilendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Ona göre, psikodilbilimsel bulgular önemli olmakla birlikte, toplumsal-politik çerçeve koşulları da bir o kadar önemlidir. Eğitimdeki sosyolojik güç ilişkilerinin çokdilli çocukların akademik başarılarını etkileyip etkilemediğini ve eğitimin bu çocukların birinci ya da ikinci dilinde yürütülmesinin önemini sorgulamaktadır. Okullardaki etkileşimlerin ve rutinlerin bu çocukların kişiliği ve öğrenimi üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi olup olmadığını, belirli bir ders modeli ya da öğrencilerin dilini teşvik edecek bir konsept oluşturmada incelemiştir. Bu anlayış doğrultusunda Cummins, dilsel ve kültürel azınlığa mensup oldukları için dezavantajlı duruma düşen öğrenciler için bir müdahale modeli olarak “Kooperatif Güçlendirme” yaklaşımını geliştirmiştir. Psikososyal pratikte güçlendirme, zorlayıcı yaşam durumlarındaki bireyleri desteklemek ve onların yaşam bağamlarını kendi kararları doğrultusunda şekillendirmelerini sağlama yaklaşımı olarak anlaşılmaktadır (bkz. Rupp ve Smolka, 2006).

Öğrencilerin dil ve kültürünün dahil edilmesinde, evden getirdikleri ifade biçimlerinin kabul edilmesi, güçlendirilmesi ve bu süreçte okul içeriğinin odağını kaybetmek yerine genişletmek önemlidir. Buna ek olarak, ebeveynler topluma dahil edilmeli ve işbirliği içinde hareket edilmelidir. Katılımcı ve işbirlikçi yaklaşımların somutlaştırılması küçümsenmemelidir; bunların uygulanması zorlukları da yanı sıra getirmektedir. Cummins, dönüşümcü bir şekilde gerçekleşmesi gereken pedagojik yaklaşımlarda, karşılıklı etkileşim süreçlerinin derste gerçekleştirilmesinin önemini vurgular (bkz. Cummins, 2000). Bu, öğrencilerin düşüncelerini dilsel olarak geliştirebilecekleri bir alan bulmalarını, öğretmenlerin bu süreçte zaman ayırarak dinlemelerini ve öğrencilerin farklı ifadelerine sorular sorarak yardımcı olmalarını ve desteklemelerini ifade eder (bkz. Fürstenau 2011b, s. 44). Burada dersin organizasyonu önemlidir. Etkileşimlerde, öğrencilerin önceden sahip oldukları deneyimler ve ilgi alanları dikkate alınmalı, aynı zamanda okulun normlarına odaklanılmalıdır. Bu, öğrencilerin derste ortak inşa süreci sayesinde eğitim dilini kendi ifade olanaklarının bir genişlemesi olarak deneyimlemelerini sağlar. Okul başarısı ve daha sonraki meslek hayatındaki başarı için normlara uygun Almanca bilgisinin önemi tek taraflı olarak vurgulanmaktadır. Ancak çokdilliliğin potansiyelleri göz ardı edilmektedir (bkz. Dirim, 2010, S. 96)

Çokdilli Eğitim Modeli

"Anadili Eğitimi Yoluyla İlkokul Eğitimi Güçlendirme – Çokdillilik, Çocukların Eğitim Başarısını Destekler" -adlı Eyalet Programı, 01.08.2021 tarihinde 32 okul ile başlatılmıştır. 2022/23 eğitim-öğretim yılından itibaren Kuzey Ren-Vestfalya (NRW) eyaletindeki beş bölge yönetiminin tamamından toplam 68 okul bu programa katılmaktadır. Eyalet hükümeti, İlkokul Master Planı çerçevesinde bu amaçla 70 ek öğretmen kadrosu sağlamaktadır. Programın hedefi, NRW'deki tüm öğrencilerin sahip olduğu çokdilli potansiyeli sistematik bir şekilde okul hayatına entegre etmektir. Böylece hem çocukların eğitim başarısı hem de toplumdaki birlik ve beraberlik güçlendirilmek istenmektedir (bkz. İlkokul Master Planı: s.21f.). İlkokul öğretmenleri ile anadil öğretmenleri, çokdillilik didaktiği çerçevesinde düzenli derslerde birlikte çalışmaktadır. Bu süreçte, "öğrencilerin bireysel koşulları" (bkz. NRW, 2024, Okul Yasası, § 2, madde 4) dikkate alınmaktadır. Bu iş birliği modeli, derslerin ve okulun gelişiminde yeni yaklaşımlar sunmaktadır. "Çokdillilik kaynağı" (bkz. İlkokul Master Planı: s. 31), okulun dil eğitimi konseptine stratejik bir şekilde dahil edilmekte ve bu sayede Kuzey Ren-Vestfalya Okul Yasası'nın § 2, madde 10'da belirtilen, öğrencilerin etnik, kültürel ve dilsel kimliklerine saygı ve destek sağlanmaktadır. Bu iş birliğine dayalı eğitim modeli, okul konseptine bağlı olarak tüm derslerde uygulanabilir. Sınıflardaki dil çeşitliliğini dikkate alan ve bunu yeterince destekleyen bir eğitim konsepti, son derece başarılı sonuçlar vermektedir. Bu başarılar yalnızca Almanca ve anadilinde gerçekleştirilen dil eğitimi süreçlerinde değil, aynı zamanda akademik öğrenme ve öğrencilerin bireysel gelişimlerinde de gözlemlenmektedir.

Eyalet Programını, destekleyici Ana Dili Eğitimi yönetmeliğinde değişiklik yapılarak ilkokul öğretmenleri ile ana dili öğretmenlerinin koordineli çalışabilmeleri sağlanmıştır (bkz. BASS 13 – 61 Nr.2, 2020). Ayrıca programı destekleyici proje ve programlar üzerinde de çalışmalar yürütülmektedir. Okuldaki ve okul dışındaki paydaşların iş birliğine dayalı bir proje olarak planlanan "Mulingula" projesi – çokdilli okuma etkinlikleri ve aynı zamanda dijital bir kütüphane oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, hem okulda hem de okul dışında gerçekleştirilen çokdilli okuryazarlık eğitimi yoluyla öğrencilerin Almanca ve anadilindeki akademik dil yeterliliklerini desteklemek ve güçlendirmektir. Böylece program, hem okullarda hem de ailelerde bir okuma kültürünün oluşmasına önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca program okullarının mevcut -"Rucksack Schule" (Sırtçantası Okulu)- programına katılması şiddetle tavsiye edilmektedir. Bu program, çokdilli bir bütünsel konsept içinde ebeveynler ve okul arasında önemli bir bağlantı noktası oluşturmaktadır.

Mulingula Projesi: Çokdilli Okuma Etkinlikleri

Mulingula, "Çokdilli Okuma Etkinlikleri" anlamına gelen bir proje olup, ailesinde Almanca dışında bir dil konuşulan çocuklara yönelik olarak tasarlanmıştır (bkz. Mulingula, 2024). Münster Şehri Eğitim

Müdürlüğü ile iş birliği içinde yürütülen bu proje, başlangıçta Münster Şehri ve Münster Bölge Hükümeti tarafından başlatılmış, 2015 yılından itibaren ise Münster Yeterlilik Ekibi (Kompetenzteam) sorumluluğunda devam etmektedir.

Proje, kapsamında, farklı anadillere sahip ebeveynler, çocuklara kendi dillerinde hikaye ve metinler okumaktadır. Bu okuma etkinlikleri haftada bir kez sabah saatlerinde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, çocukların diğer dillerle etkileşim kurmasını sağlamak amacıyla iki dilli okuma etkinlikleri de düzenlenmektedir.

Projenin temel hedefi, çocukların dilsel çeşitliliğini tanımak, bu çeşitliliği değerli kılmak ve takdir edilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda, dil çeşitliliği okullarda doğal bir özellik olarak kabul edilmekte ve kültürlerarası bir okul ikliminin oluşumuna katkı sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra, proje, çocukların okuma motivasyonunu artırmakta ve metin anlama becerilerinin gelişimine destek olmaktadır. Farklı aile dillerinin aktif bir şekilde kullanılması, çocukların eğitim dili olan Almanca'yı öğrenme süreçlerini kolaylaştırmakta ve bu dili geliştirmelerine katkı sunmaktadır.

Proje, okullarda mevcut olan kültürlerarası atmosferi ve çokdilliliği desteklemektedir. Almanca konuşan çocuklar da bu proje sayesinde diğer dillerle etkileşimde bulunma fırsatı elde etmekte ve kendi sınıf arkadaşlarını dil uzmanları olarak görerek farklı diller arasında yararlı karşılaştırmalar yapabilmektedir. Bu süreçte, öğrencilerin kendi dil kullanımları da öğrenme konusu haline gelmektedir. Çocuklar, diğer dillerin sözdizimsel ve dilbilgisel yapılarını kendi dilleriyle karşılaştırarak, kendi dillerinin özelliklerini daha iyi keşfedebilmektedir. Bu yaklaşım, öğrencilerin dilsel farkındalığını artırmakta ve dil bilincini geliştirmektedir.

Bu proje, yalnızca öğrencilerin bireysel dil gelişimine katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda okul topluluğu genelinde diller arası etkileşimi teşvik eden ve kültürel çeşitliliği destekleyen bir eğitim yaklaşımı sunmaktadır.

Kitap Çantası Programı

Kitap Çantası Programı, çokdillilik programını uygulayan okullarda okuma becerisini geliştirmeyi amaçlayan bir girişimdir. 2021 Uluslararası İlkokul Okuma (IGLU) Araştırması'nın bulgularına göre, ilkokulu tamamlayan her dört çocuktan biri yeterince okuma becerisi kazanamamaktadır, bu da okuma becerisinin akademik ve toplumsal gelişim üzerindeki kritik etkisini vurgulamaktadır. Okuma, dil ediniminin temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmekte ve bu becerinin geliştirilmesi, çocukların dilsel ve bilişsel gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

Okuma etkinlikleri, özellikle ebeveynlerin çocuklarına yüksek sesle okuması, çocukların dil gelişimini hızlandırmakta ve okuma becerilerini artırmaktadır. Düzenli okuma, çocukların dil yeteneklerinin yanı sıra sosyal ve duygusal becerilerinin de gelişmesini destekler, empatiyi artırır ve hayal güçlerini harekete geçirir. Ancak, Almanya'daki 2020 Okuma Çalışması'na göre ebeveynlerin %32'si çocuklarına nadiren veya hiç kitap okumamaktadır, bu program okuma alışkanlığının yaygınlaşmasını hedeflemektedir..

Kitap Çantası Programı, bu soruna yenilikçi bir çözüm getirerek, çokdilli kitapları ailelere ulaştırmayı ve okuma etkinliklerini hem ana dilde hem de Almanca olarak teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, ebeveynlerin okuma alışkanlıklarını teşvik ederek çocukların okuma motivasyonlarını artırmayı ve dil becerilerini geliştirmeyi hedefler. Ayrıca, ana dilinde okuma etkinlikleri, bu dilin korunmasına katkıda bulunarak çokdilliliği teşvik eder.

Program, çokdilliliği bir değer olarak kabul eder ve tüm katılımcılara – çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler – bu değeri aktarır. Çokdilli kitaplar ve çeşitlilik bilincine dayalı içerikler, sınıflarda dil çeşitliliği konusunda farkındalık yaratmakta ve önyargıları azaltmaya yardımcı olmaktadır. Program, ebeveynlerin kültürel ve dilsel yeterliliklerinin tanınmasını sağlayarak, onların okuma sürecine aktif katılımını destekler.

Ayrıca, bilimsel temellere dayanan materyaller ve pratik öneriler sunarak okuma becerisi geliştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırma kapsamında elde edilen ampirik sonuçların sunulmasına ve nitel verilerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesine odaklanılmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, çokdilliliğin öz farkındalığı, çokdilliliği bir normalleşme durumu olarak görmek, çokdilliliğin okul yaşamında nasıl algılandığını ve bunun sonucunda Projeler-Çokdillilik uygulamalarını ve karşılaşılan zorlukları incelemektir.

Bu çalışma kapsamında görüşülen okul müdürleri, öğretmenler ve ebeveynler, öğrencilerin çokdilliliğinin bir zenginlik olduğunu ve bu program sayesinde çokdilliliğin çocukların eğitim başarısını desteklediğini doğrulamaktadır. Öğrenciler sadece iki dil değil, aynı zamanda diğer ebeveynlerinden gelen başka bir dili daha konuşmaktadır. Kültürel ve dilsel arka plan giderek çeşitlenmekte ve bu durum bazen yeni zorluklar da yaratmaktadır. Eğitim ve disiplin konusundaki kültürel farklılıklar genellikle öğrencilerin günlük yaşamını şekillendirmekte ve bazen kültürler arasında gerilimlere yol açmaktadır. Öğretmenler ve öğrenciler arasında, kültürel farklılıklar veya çocukların kendilerini dile getirememesi durumlarından kaynaklanan yanlış anlamalar yaşanmaktadır. Araştırma, Kapsayıcı Eğitim çerçevesinde uygulanan Çokdillilik Programının, farklı dil ve kültürlerle sahip çocuklar arasındaki etkileşimleri olumlu yönde etkilediğini ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Öğretmenler ve okul yöneticileri, öğrencilerin başarısı için aile desteğinin önemini vurgulamaktadır. Dil bilgisi eksiklikleri, hem okul hem de günlük yaşamda karşılaşılan en büyük engellerden biridir. Karşılaştırmalı çalışmalar, çok dillilik projelerinin uygulandığı okullarda öğrencilerin yalnızca dilsel değil, aynı zamanda sosyal gelişimlerini de sağladığını ve bu durumun hem öğrenciler hem de aileleri memnun ettiğini göstermektedir. Program, ilkökul öğretmenleri ile anadili eğitimi veren öğretmenlerin birlikte çalışmasını teşvik etmektedir. Bu iş birliği, çocukların dillerinde sağlam bir temel oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Her iki taraf da projenin, öğrencilerinin dil gelişimini kalıcı bir şekilde desteklediğini vurgulamaktadır. Programın diğer bir temel hedefi, öğrencileri kültürel empati geliştirmeye teşvik etmek ve onların kimliklerini güçlendirmektir. Program, uygulandığı okullarda organizasyonel değişikliklere yol açmış ve öğrencilerin spesifik ihtiyaçlarına ve kültürel çeşitliliğine esnek bir şekilde uyum sağlamasına olanak tanımıştır. Belirli bir dili referans dil olarak seçen okullar, bu dili ayrı bir ders ya da öğleden sonraya kaydırmadan, doğrudan düzenli müfredatın bir parçası haline getirmiştir. Bu, programın okul yaşamına entegre edilmesini sağlamıştır. Program okulları, kültürel kimliğin değer gördüğü bir ortamı teşvik etmektedir. Göçmen kökenli sahip öğrenciler derste daha ilgili, aktif katılım göstermekte ve ana dillerini ders sırasında kullanabilmektedir. Program, öğrencilere uzun vadede hem akademik hem de kişisel başarılar sağlayan sürdürülebilir bir dilsel ve duygusal destek sunmaktadır.

Araştırma, programın sadece okulların organizasyon yapısını etkilemekle kalmayıp aynı zamanda entegrasyonu ve çokkültürlü anlayışı desteklediğini göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin olumlu gelişimlerinde ve ebeveynlerin yüksek memnuniyetinde kendini göstermektedir.

İlkökul öğretmenleri ile ana dili eğitimi veren öğretmenlerin iş birliği sayesinde, Almanca derslerinde kullanılan yöntemler ve içerikler, ana dili derslerine de uygulanmaktadır. Bu sayede öğrencilerin başarıları desteklenmekte, öğrenmeleri kolaylaşmakta ve hızlanmaktadır. Diller arasındaki farklılıklar ve benzerlikler vurgulanarak dil anlayışı daha net hale getirilmekte, benzer egzersiz formatları ile dil karşılaştırmaları görünür kılınmaktadır.

Okul yönetimi, programın çocukların kimlik gelişimine pozitif etkisini de doğrulamaktadır. Araştırma, programın öğrencilere duygusal olarak da fayda sağladığını ortaya koymaktadır. Program sayesinde öğrencilerin özgüveni artmakta ve ihtiyaç duyduklarında kendi ana dilinde destek alabileceklerini

hissetmektedirler. Ana dili eğitimi veren öğretmenin derse katılımı, öğrenciler tarafından dil öğretimiyle ilgilenen bir öğretmen olarak kabul edilmektedir. Ana dili öğretmenleri, Almanca derslerine katılımın öğrencilerin kendi kökenlerine olan farkındalığını ve gururunu artırdığını ve öğrencilerin duygusal olarak daha rahat olduklarını bildirmektedir.

Çokkültürlü sınıflardaki program, yalnızca göçmen geçmişine sahip çocuklar için değil, aynı zamanda yalnızca tek dil konuşan çocuklar için de dillere karşı duyarlılığı teşvik etmektedir. Ana dili öğretmenleri ile öğrenciler arasındaki temas, önyargıları azaltmakta ve kendi kültürlerine ve diğer kültürlerle olan saygıyı artırmaktadır. Aynı zamanda, ilkokul öğretmenleri de ana dili öğretmenleri ile iş birliğinin öğrenciler üzerindeki duygusal desteği artırdığını doğrulamaktadır.

Program, öğrencilerin bağımsız öğrenme alışkanlığı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Ana dili öğretmenleri, program kapsamında kullanılan yöntemlerin ve materyallerin, öğrencileri bağımsız öğrenmeye teşvik ettiğini ve onların giderek daha fazla soru sorduğunu belirtmektedir. Ayrıca öğretmenler, programın dil farkındalığını artırdığını ve paralel iki dilli çalışmanın öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu doğrulamaktadır.

Görüşmelere katılan ebeveynler, programın çocuklarının kimlik oluşumunu desteklediğini belirtmektedir. Program, öğrencilerin kendilerine güven geliştirdikleri, ana dillerine ve kültürlerine değer verdikleri bir ortam yaratmaktadır. Bu durum, onların dil farkındalıklarını ve diğer dillere karşı duyarlılıklarını artırmakta ve sadece akademik başarılarına değil, aynı zamanda daha yüksek eğitim hedeflerine ulaşma arzularına da katkıda bulunmaktadır.

Özetle, program farklı kültürler arasındaki iletişimi ve anlayışı teşvik ederek olumlu bir katkı sağlamaktadır. Anadili öğretmenler ve okul yöneticileri, programın farklı dillere, kültürlerle ve geleneklere verdiği değeri vurgulamaktadır. Çalışma sonuçları, çokdilliliğin önyargıları azalttığını ve hem göçmen geçmişine sahip öğrencilerin hem de tek dil konuşan öğrencilerin faydalandığı kültürlerarası eğitim ve iletişimi teşvik ettiğini göstermektedir.

Araştırmaya konu olan programı yürüten okullarda, okul yönetimi ve öğretmenler ebeveynlerin bilinçlendirilmesi için özverili çabalar göstermiş ve bu alanda ilerleme kaydetmiştir. Bu süreçte ebeveyn derneklerinin de destekleyici rol üstlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, çokdilli bireyler, eğitimciler ve uzmanlar tarafından yürütülen aile kursları ve eğitim programlarının düzenlenmesi önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin okullar için de faydalı olduğu ortaya çıkmıştır: ilkokul öğretmenleri, ana dil öğretmenleri ve okul yönetimi, Çokdillilik Programının mevcut durumunu değerlendirmiştir. Program durumunun böyle bir çalışma ile ele alınmasını olumlu bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, Almanya genelinde düzenli olarak proje ve programlardaki gelişme ve zorluklar üzerine araştırmalar yapılması faydalı olacaktır.

Birçok ülkede artan küreselleşme ve göç hareketleri göz önüne alındığında, dil ve kültür, bu toplumlar için merkezi bir öneme sahiptir. Birlikte yaşamı teşvik etmede önemli katkılar sağlayan bu tür projeler ve programlar, eğitim politikaları açısından örnek yaklaşımlar olarak değerlendirilebilir.

Kaynaklar

Abendroth-Timmer, D., & Breidbach, S. (2000). *Handlungsorientierung und mehrsprachigkeit*. Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaft.

Avrupa Komisyonu. (2024). *Politik der Mehrsprachigkeit*. <https://education.ec.europa.eu/de/focus-topics/improving-quality/multilingualism/about-multilingualism-policy> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 15 Ekim 2024, 14:30.

- BASS (2020). *Bereinigte Amtliche Sammlung der Schulvorschriften NRW. Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen*. <https://bass.schulwelt.de/19218.htm#:~:text=%E2%80%9C,%E2%80%9C> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 21 Kasım 2024, 09:00.
- Bialystock, E. (2009). Effects of bilingualism on cognitive und linguistic performance across the lifespan. In Gogolin & Neumann (Eds.), *Streitfall zweisprachigkeit* (S. 53-67). The Bilingualism Controversy.
- Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Multilingual Matters.
- Dirim, I. (2010). Wenn man mit Akzent spricht, denken die Leute, dass man auch mit Akzent denkt oder so. `Zur Frage des (Neo-)Linguizismus in den Diskursen über die Sprache(n) der Migrationsgesellschaft. . In P. Mecheril (Ed.), *In Spannungsverhältnisse. assimilationsdiskurse und interkulturell-pädagogische forschung* (S. 91-114). Waxmann.
- Durczok F. & Lichter, S. (2017). *Integration als bildungsaufgabe!?! Herausforderungen - Möglichkeiten - Chancen*. Schneider Verlag.
- Fischer, G. (2013). *Sprachliche Diversität in der Gesellschaft – Mehrsprachigkeit im öffentlichen Raum*. https://slawistik.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/i_slawistik/Forschung/Fachdidaktik/Forum/72_Mehrsprachigkeit_in_der_Gesellschaft.pdf. Erişim tarihi: 11 Kasım 2024, 21:55.
- Flick, U. (2011). *Qualitative sozialforschung. eine einföhrung (4.Auflage)*. Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Fürstenau, S., & Gomolla, M.. (2011). Typologie der Unterrichtsmodelle. In H. Niedrig (Ed.), *Migration und schulicher Wandel: Mehrsprachigkeit* (s. 90). Wiesbaden: VS.
- Fürstenau, S. H. (2011a). Bilder und Begriffe von Mehrsprachigkeit. In M. U. Krüger-Potratz (Ed.), *Bei Vielfalt Chancengleichheit* (s. 25-50). Wiesbaden: VS.
- Fürstenau, S. H. (2011b). *Migration und schulischer Wandel: Mehrsprachigkeit*. (S. Fürstenau, Hrsg.) Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Gogolin, I. (1987). Muttersprache: zweisprachigkeit. *Pädagogische Beiträge (Heft 12)*, 26-29.
- Gomolla, M. (2009). Heterogenität, Unterrichtsqualität und Inklusion. In S. M. Fürstenau (Ed.), *Migration und schulischer Wandel: Unterricht* (S. 21-43). Wiesbaden: VS. Verlag für Sozialwissenschaften.
- Gomolla, M. & Radke, F. (2009). *Institutionelle Diskriminierung. Die Herstellung ethnischer Differenz in der Schule*. Wiesbaden: Springer.
- Halfhide, T. (2009). Teamteaching. In S. M. Fürstenau (Ed.), *Migration und schulischer Wandel: Unterricht* (S. 103-120). VS. Verlag für Sozialwissenschaften.
- Hesse, H. & Göbel. K. (2009). Mehrsprachigkeit als Kapital; Ergebnisse der DESI-Studie. In Gogolin & Neumann, *streitfall zweisprachigkeit* (S. 281-287). The Bilingualism Controversy.
- İlkokul Master Planı. (2020). Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen. *Masterplan Grundschule: Qualitit stärken – Lehrkräfte unterstützen*.

<https://www.schulministerium.nrw/system/files/media/document/file/Masterplan%20Grundschule.pdf> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 5 Kasım 2024, 16:45.

Kıran, S. (2019). *Türkiye'de ve Almanya'da görev yapan Türk kökenli öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kurguları Ankara ve Berlin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Koçak, M., (2019). *Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Yabancı Dil Eğitiminde Kültür Aktarımının Önemi Üzerine Kuramsal Bir Araştırma*. Theory and Practice in Education (ss.506-517), Düsseldorf: Lambert Academic Publishing LAP.

Köse, A., & Gelekçi, C. (2009). *Misafir işçilikten etnik azınlığa, Belçika'daki Türkler*. Phoenix.

Kuckartz, U. G. (2014). Qualitative daten computergeschützt auswerten: Methoden, Techniken, Software. In A. L. (Hrsg.) (Ed.), *Handbuch qualitative Forschungsmethoden in der Erziehungswissenschaft* Juventa (4. Auflage, S. 501-514). Juventa Beltz.

Kultusminister Konferenz (2024), *Pressemitteilungen Grundschülerinnen und -schüler halten ihre Leistungen in Mathematik und Naturwissenschaften – und das trotz Pandemie*, www.kmk.org sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 21 Ekim 2024, 15:10.

Landesprogramm (2021), Grundschulbildung stärken durch HSU – Mehrsprachigkeit unterstützt den Bildungserfolg der Kinder. <https://www.schulministerium.nrw/landesprogramm-grundschulbildung-staerken-durch-hsu> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 25 Ekim 2024, 21:15.

Malzahn, M. (03. April 2020). Sprache als Spiegel der Kulturen. (Sarah Nägele). (S. Nägele, Hrsg.) Universität Wien, Wien, Österreich. <https://medienportal.univie.ac.at/uniview/wissenschaft-gesellschaft/detailansicht/artikel/sprache-als-spiegel-der-kulturen/> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 1 Mart 2024, 19:00.

Mayring, P. (2015). Qualitative inhaltsanalyse. Grundlagen und techniken. (Beltz Pädagogik, 12. aktualisierte und überarbeitete Auflage. Beltz Verlag.

Mayring, P., Brunner, E. (2013). Qualitative inhaltsanalyse. In A. L. B.Friebertshäuser, *handbuch qualitative forschungsmethoden in der erziehungswissenschaft* Juventa. (4. Auflage, S.501-514). Beltz Verlag.

Mecheril, P. (2004). *Einführung in die migrationspädagogik*. Beltz Studium.

Meisel, J. (2004). Zur entwicklung der kindlichen mehrsprachigkeit. Expertise als beitrag zur 6. empfehlung der bildungskommission der heinrich böll stiftung. *Heinrich Böll Stiftung*, 31.

Merriam, S. B. (2015). *Qualitative Reserach A Guide to Design and Implementation* (Fourth Edition). Jossey Bass.

Mulingula. (2024). *Welche Geschichte soll es sein?* <https://www.mulingula-praxis.de/buch> sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 3 Ekim 2024, 20:05.

Nohl, A. M. (2014). *Konzepte interkultureller pädagogik*. Verlag Julius Klinkhardt.

NRW, S. (2024). *13-61 Nr. 2 Herkunftssprachlicher Unterricht - BASS 2024/2025*. https://www.google.com/search?q=BASS+13-61+Nr.+2+Abs.+1.4&rlz=1C1VDKB_deDE975DE975&oq=BASS+13-61+Nr.+2+Abs.+1.4&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOTIHCAEQIRigATIHCARigATIHCAMQIRigATI

HCAQQIRigAdIBCDE1MDdqMGo3qAllsAIB&sourceid=chrome&ie=UTF-8 sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 10 Mayıs 2024, 17:30.

Polat, T. (1999). Zur Stellung und Rolle der deutschen Sprache bei der Entwicklung einer zukunftsbezogenen Fremdsprachenpolitik in der Türkei. In A. Raasch (Ed.), *Deutsch und anderen sprachen international*. Printed in The Netherlands.

Schader, B. (2020). *Sprachenvielfalt als chance. Hintergründe und 101 praktische Vorschläge für den Unterricht in mehrsprachigen Klassen*. Orell Füssli.

Rupp, M., & Smolka, A. (2006). Perspektiven der Bildung. In C. R. Maurius Harring (Ed.), *Kinder und jugendliche in formellen, nicht-formellen Bildungsprozessen* (S. 219-236). Frankfurt: Springer Nature.

Statistisches Bundesamt (Destatis) (2024). Tabellen. https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/_inhalt.html#586354 sayfasından erişilmiştir. Erişim tarihi: 28 Eylül 2024, 22:20.

Witzel, A., Reiter, H. (2012). *The problem-centred Interview*. Los Angeles: Principles and Practice. u. a.:Sage Publications.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Zencikiran, M. (2016). *Sosyoloji*. Dora Yayıncılık.